

یوزف کا

[نمایشنامه]

بازخوانی رمان محاکمه
دشمن فرانتس کافکا

محمد چرمشیر
فرهاد مهندس پور

فرهنگ نشر نو
با همکاری نشر آسیم
تهران - ۱۳۹۷

یوسف کا

بازخوانی رمان محاکمه

نوشتہ ی محمد چرم شیر، فرہاد مہندس یور

فرهنگ نشر نو تهران، خیابان میرعماد، خیابان سیزدهم، شماره ۵ سیزده

تلفن ۸۷۴۰۹۹۱

چاپ اول ۱۳۹۷

شمارگان ۱۱۰۰

وہابیہ اور دہریہ مجموعہ رضا کوچک زادہ

منہ آرا مرتضیٰ فکوری

روح یونان و روم جلد حکمت مرادی

پایه و دینی پیدار

ذکر چندی از این سراج

فهرست کتابخانه‌ی مل

سرشناسه چرمه، محمد، ۱۳۳۹ -

مشخصات نشر تهران: فرهنگ نشا، نو، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری ۱۰۳ ص.

فروست مجموعه‌ی گنجینه‌ی خرد؛ ۲. بدهی نمایش‌نامه‌های

دهه‌ی ۸۰ / شماره‌ی ۱ پیر منوچه رضا کوچک‌زاده.

شاکی ۹۷۸-۶۰۰-۸۵۴۷-۸۶-۰

وضعیت فهرست نویسی فیفا

موضوع نمایشنامه‌ی فارسی -- قرن ۱۴

شناسه‌ی افزوده مهندس‌پور، فرهاد، ۱۳۳۸ -

کوچک زادہ، رضا، ۱۳۵۵ - ، ویراستار

کافکا، فرانٹس، ۱۸۸۳ - ۱۹۲۴ م. محاکمہ

رده‌بندی کنگره ۱۳۹۶ ی ۸/۱۲/۸۰ PIR

رده‌بندی دیویی ۸۷۲/۶۲

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی ۴۷۳۸۰۶۲

مرکز یخش آسیم

تلفن و دورنگار ۸۸۷۴۰۹۹۲-۵

فروشگاه اینترنتی www.nashrenow.com

بها ۱۲۰۰۰ تومان

مجموعه‌ی گستره‌ی خیال

«گستره‌ی خیال» در بر گیرنده‌ی کتاب‌هایی در گستره‌ی تئاتر و سینماست که در نشر نو منتشر می‌شود. این مجموعه از گام‌های گونه‌گونی آگاه گرفته که هر گام را کتاب‌هایی متفاوت با هدفی همانند به هم می‌رسد. کتاب‌های «گستره‌ی خیال» با همه‌ی گوناگونی، ویژگی‌هایی همگون دارند. نیاز و ضرورت جامعه‌ی هنری و دانشگاهی ما را در بر دارند، به ژرفای آگاهی خوانندگان می‌افزایند، عنوان‌های گزیده‌شده کم‌تر در میان آثار دیگر ناشران ایرانی دیده می‌شود، کیفیت و نگاه علمی و فلسفی، مهم‌ترین ویژگی کتاب‌های این مجموعه است، کتاب‌ها به زبان فارسی گردانده شده‌اند، بیش‌تر از میان کتاب‌های سده‌ی بیستم و از ناشران یا نویسندگان نامی، تأثیر مهمی بر فرهنگ ما داشته‌اند. دانش هنری دارند و همگی آن‌ها ویرایش تخصصی شده‌اند. کتبی که می‌خوانید در گام دوم مجموعه می‌گنجد که به نمایش‌نامه‌های نوین و تأثیرگذار می‌پردازد.

نگارش نمایش‌نامه‌ی یوزف کا که اینک پیش روی شماست به سال ۱۳۸۹ کامل شد ولی شوربختانه تا کنون اجرایی از آن به صحنه نرفته. اندکی از ویژگی‌های این متن، بدین قرارند:

۱. این نمایش‌نامه برگردان صحنه‌ای مناسبی از رمان محاکمه است؛ بی‌آن‌که بکوشد از همه‌ی لحظه‌های رمان، برابر نهاد صحنه‌ای پیش چشم نهد. به سخن دیگر آنچه در این بازخوانی آشکار است، روح اثر است که از قالبی/رسانه‌ای به کالبد دیگر درآمده است. چنان که خودبشار و کامل، بتواند فضا و روایتش را به خواننده/بیننده برساند. نیاز به شش آگاهی از نیایش نباشیم.

۲. گزینش مهم‌ترین موقعیت‌ها، کنش‌ها و شخصیت‌های رمان برای برگردان صحنه‌ای و حذف بخش‌هایی که می‌توانست اندام‌واره‌ی نمایش‌نامه را از باطنی و پیوستگی - در مکان، موقعیت و رویداد - دور کند، بی‌ربط کار را به متنی گزیده‌گوی بدل ساخته است؛ متنی چنان فشرده که چون به حذف بخشی از آن پردازیم، ساختمان نمایش‌نامه را در هم شکند.

۳. نمایش‌نامه با آن که وام‌دار رمان است، و از آن ریشه گرفته، کوشیده و توانسته از مرزهای ادبی بگذرد و بیان و ساختاری نمایشی برای خویش تعریف کند.

۴. چرایی پرداخت نویسنده به چنین رمانی در این دوره‌ی اجتماعی/تاریخی، نیاز ما را به خوانش‌های جامعه‌شناختی در دوره‌ی پیدایش نمایش‌نامه و رویدادهای آن دوره برمی‌انگیزد.

۵. پیشنهادها، اجرایی اثر در راستای تجربه‌های پیشین صحنه‌های ما نیست؛ بر آن است تا راه‌هایی نرفته را برای تجربه‌ی

اجرائی پیشنهاد کند. آموذشدهای شگفت‌انگیز شخصیت‌ها - از هر جا و در هر زمان - کم‌دی که همه‌چیز و همه‌کس در آن پیدا - و پنهان - می‌شود و به همه جا راه دارد، افسون‌ها و تردستی‌ها و آن دست شگفت‌انگیز زیر تخت، همگی ابزارهایی ویژه‌اند که بیش از هر شیوه‌ی اجرایی می‌توانند ما را به روح اثر نزدیک سازند؛ و البته بر جاذبه‌ی اجرایی و گیرایی نمایش‌نامه بیفزایند.

۶. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نمایش‌نامه‌ی پیش رو «آشفته‌گی» است؛ بسیاری صحنه‌ها ناتمام می‌مانند و برخی‌شان بی‌آنکه اسازی داشته باشند، ناگهان و از میانه پدید آمده و ادامه می‌بندند. بی‌دخی شخصیت‌ها چنان در هم گسترش می‌یابند که گاه نام بازیگر، شخصیت دیگر را وام می‌گیرند. این آشفته‌گی که بیش از همه در کس شخصیت اصلی - یوزف کا - بازمی‌گردد، سبب شده که صحنه‌ها از زمان آغاز و انجامی نباشند؛ به گونه‌ای که احساس نوعی آشفته‌گی در جای اثر گسترش یابد. شاید هوشمندی نویسنده در همین است که از سر صحنه (یا بخش) به اندازه‌ای که نیاز است بهره می‌گیرد و در بد کامل شدن آن نیست. به سخن دیگر، پیوستگی و فشردگی متن و سبب رخدادش‌ها و رویدادها با چنین آشفته‌گی ظاهری بنا شده است.

۷. تجربه‌ی زمان در این نمایش‌نامه، تجربه‌ی ویژه و شگفت‌انگیز است. بخش‌هایی از زمان که رویدادها در آن رخ می‌دهد به گونه‌ای جلوه می‌کند که گویی هرگز جایی در تجربه‌ی نیستی شخصیت ندارد؛ بخشی از تجربه‌ی در زمانی یوزف کا که به گذشته مربوط است با رویدادهای کنونی هماهنگ نیست و به نظر می‌رسد اصلاً نبوده‌اند. و بخش‌های دیگر، چنان‌اند که گویی هنوز به

تجربه‌ی زیسته‌ی شخصیت درنیامده‌اند و به آینده‌ای کابوس‌وار اشاره دارند. گذشته از این، کنش‌ها به گونه‌ای در متن جای گرفته‌اند که سیر گذر زمان را از پیوستگی و نظم آشنای ما دور می‌کنند و به آشفتگی ذهنی شخصیت نزدیک می‌کنند؛ از این رو، تعریفی دیگرگون از زمان پیش چشم می‌نهند.

۸. محاکمه بارها برای سینما و تئاتر تنظیم شده ولی تا آن‌جا که به‌ام هیچ‌یک در اندازه‌های نمایش‌نامه‌ی یوزف کای، نوآور، همه‌شمول و اجتماعی نبوده‌اند. آگاهی، هوشیاری و تردستی و مهارت نویسنده گان سبب شده که با اثری بسیار تأثیرگذار رویارو شویم که مرزهای ادبیات نمایشی ما را نیز در شکل و درون‌مایه گسترش داده است.

امیدوارم با یاری نمایش‌نامه‌نویسان گونه‌گون بتوانیم در این مجموعه، نمایش‌نامه‌های سرشار از انرژی و نوآوری و پیشنهادهای تازه‌ی اجرایی، پیش چشم‌ها بیاوریم. سپاس از همراهی و اعتماد شما خواننده‌ی گرامی!

رضا کوچک‌زاده

دبیر گستره‌ی خیال